Javorniczky István

Ötödik levél

Talán nem igazán érted, miért pazarolom én a neked szánt sorokat erre a kilencvennégy éves szomszédasszonyra, akinek szerencsés módon huszonhét évvel több jutott az életből, mi közöd neked az ő vekengéseihez a magányról, meg hogy szeretne már elmenni, de Isten nem kegyes hozzá, hozzád kegyes volt, kérdezheted, de persze, nem kérdezed, semmiképpen sem, hívő katolikusként hogyan is mernéd, hogy Istent bármiben is hibáztasd, számon kérd, hogy téged ugyan miért engedett elmenni ilyen korán, kicsit meg is haragszol talán rám, hogy ennek a magát szerencsétlennek érző szerencsésnek a magányáról értekezem, no és a te magányod? Az semmi volt? Amikor apa meghalt, mi gyerekek meg szépen lassan a saját életünket kezdtük élni, nélküled, igaz, gyakran találkoztunk, rád-rád bíztuk a gyerekeinket, sok örömet okozott neked a nagylányod Krisztije, a húgom Gáborkája és Dorinája, az én Áronkám, ő már nem sokáig, öt évig se, nem hagytunk magadra, de mégis sokat voltál egyedül, egy új lakásban, panelfalak közé zárva, egyedül borult rád az éjszaka, egyedül virradt rád a reggel, nem volt körülötted a család, az életed értelme, ez az önként vállalt teher és örömforrás, egy ilyen, önfeláldozó lénnyel kevesebb rossz történhet, mint hogy már nincs igazán szükség rá, bele is haltál, szóval mit jövök neked ennek az ismeretlen szomszédasszonynak a magányával, bocsáss meg, anyám, mentségemre szolgál, hogy ismeretlen ismerősödről van szó, nagyon áttételesen igaz, de nem teljesen idegen valakiről, írtam korábban a klotildi szép éveidről, az úri kiasszonyok felhőtlen nyári szórakozásairól, hát ebben nemcsak a snájdig katonatisztek voltak a partnereid, de néhány szépreményű, ott nyaraló fiatalember is, például a Seereiner Oszkár, akinek a neve Dundi, Zsizsi meg Lici mellett sokszor szerepelt ifjúkorodat felelevenítő elbeszéléseidben, nos ennek a Seereiner Oszkárnak, aki még egy ifjúkori udvarlóval együtt bukkant elő a múltad ködéből, nevezetesen Mandola Pistával, jókat derültünk rajta is, mármint a trubadúr hangzású mandolaságán, szóval ennek a Seereiner Oszkárnak másod- vagy harmadfokú unokatestvére ez a bizonyos kilencvennégy éves szomszédasszony, aki a magányáról kesereg, és a mielőbb távozásért fohászkodik, mindazonáltal belenyugszik abba, hogy legyen meg a Jóisten akarata, aki nem féli, de vágyja a halált, ihletőmet, Kassákot olvasom, ha a halálról van szó, a bölcs öregek sóhajtoznak, mint akik ellenállás nélkül készen vannak az útra, a halálfélelem nem az ő, hanem a fiatalok idegeit kínozza, ezek szerint én, hetvenkét évesen még nem vagyok

öreg, elég öreg, harmincévesen meg pláne nem voltam, a hetvenes években ha eszembe jutott a jövő, el nem tudtam képzelni, hogy amikor leperegnek az ezerkilencszázzal kezdődő évek, s felváltják őket a kétezres számúak, hogy akkor én még mindig élek, hogy megérem ezt a bizonyos számfordulót, aztán tessék, már huszonnéggyel is előrébb tartunk, s még mindig, anyám, te már százhárom éves volnál, ha lennél, de nem vagy, meghaltál kilencszáznyolcvanhét a maihoz hasonló forró nyarán.

Hatodik levél

Sose kérdezted: Boldog vagy? Sose kérdeztem: Boldog vagy? Örülsz, szomorkodsz, bánt valami, elégedett vagy az életeddel? Nem beszéltünk az érzéseinkről, kifejezni is szordínósan fejeztük ki őket, nem volt hangos szó, nem volt nagy vita, összeveszés, lázadás, se te nem, se én nem, éltük az életünk, együtt és egyre inkább mégis külön, egyfajta biztonságban, mert biztonságot adott a szeretet, a nyilvánvaló, a magától értetődő, minek is kéne hát beszélni róla, minek is kéne kifejezni, elég, ha érzi az ember, s hogy jó lett volna mégis, ha elhangzik a kérdés, ha megszülethet a válasz? De mit is jelentenek a szavak, mi is a boldogság, az öröm, az elégedettség, a megnyugvás, a kiegyensúlyozottság, a jól-lét, szinonimák ezek? Mindenkinek mást jelentő szinonimák? Tőled – a helyzetedben – részemről illetlenség lenne, de ha te megkérdeznéd: Boldog vagy-e, mit felelnék, hímeznék vagy hámoznék, lejjebb és lejjebb ásnék, fejteném fel a rétegeket, körbe-körbe sasszéznám a szót, s mondanék ezt meg azt, mondanám, hogy igen, vannak pillanatok, nézem a kertben a fák lombján átszűrődő délutáni fényeket, a levelek hol sötét, hol világos, hol sárgába hajló zöldjét, színtévesztő vagyok, az árnyalatokat keverem, az unokám kérdezem, ha valamiben bizonytalan vagyok, márpedig gyakran, készséggel vágja, lila, kék, barna, piros, nem csodálkozik, nem marasztal el, nem néz csúfondárosan: még te hiszed felnőttnek magad, ha őt látom, boldog vagyok, örülök, jól érzem magam, a pillanatok egyike a vele-lét, a boldog pillanatoké, nem zavartalan, nem felhőtlen, de azt mondom rá, boldog, ha úgy tetszik, örömet okoz, jó érzést, a szeretet átélésének gyönyörűségét, ahogy néz, ahogy csinál valamit, ahogy jár, ahogy beszél, amit mond, ahogy énekel, miközben rajzol, fest, anya, te is éltél át hasonlót? Elégedett vagyok az életemmel? Ha ezt kérdezed, hímezek és hámozok, ezekkel a pillanatokkal mindenképpen, magammal kevésbé, lehettem volna ez, lehettem volna az, hogy közben lettem is valami, ez. meg az, mi sem természetesebb, azon nincs nagyon mit örömködni, hát lehet-e így igazán boldog, igazán elégedett, kiegyensúlyozott, nyugodt egy ilyen lelkület,

mitől és miért lettem ilyen, mitől és miért nem más, hangomból ne érezz szemrehányást, persze, tehettél róla, a hiányokról is, az erényekről is, te megtettél mindent, amit tudtál, tudhattál, saját korlátaidat miért is bontottad volna le jobban, mint ahogy lebontottad, a mi családunkban nincs uncum-puncum, tréfálkozott a nővérem, nem volt szokás érzéseket kifejezni, még kevésbé beszélni róluk, ebbe nőttél bele gyerekként te is, ebbe nőttünk bele gyerekként mi is, ebben maradtunk felnőttként mindketten, ennek isszuk a levét, és ennek élvezzük a jó oldalait, és élvezhetik a velünk élők is, lehet ránk számítani, nem húzunk semmi váratlant, amitől felbolydul mások élete, igyekszünk tisztességesen élni, tisztességesnek maradni, és azért érezhető a szeretetünk, ha szordínósan is. Zárjam azzal: legyünk hát elégedettek magunkkal, te mindenképpen, és én is, bármennyire is nem tudok…

Hetedik levél

Bájos fiatal nő vagy. Alig múltál húsz. Hosszú fehér esküvői ruhád a földig ér, mintha egy talapzaton állnál, sose láttalak ilyennek, ilyen bíztatóan rám tekintőnek, ilyen szépnek, a csokrot a díszesen faragott szekrénykére teszed, ez a kép nem otthon készült, talán a Gellértben, a vacsora után, vagy előtt, Schaffer Gy., áll az aláíráson, hasonló beállításokat csinálhatott vagy ezret, ez a kép mégis egyedi, tőled az, a sablonosat karakteressé teszi az arcod ragyogása, a másik kép, ismeretlen a fényképész, ismeretlen a hely, valahol a szabadban, egy nem látni hova vezető lépcsősor elején, valamikor a nektek boldog időkben, még mielőtt fordult volna a világ, az öltözeted pontos leírására nem vállalkozom, jól szabott térdig érő, finom szövetből készült, barnás kabát, csinos, fehér szalagos kis kalap, a kalap a legidétlenebb viselet nekem, amit csak ember kitalált, egy tetszett, Éva próbálta fel Helsinkiben, a tied bájos, ahogy az arcod is ezen a képen is, másképp, mint a másikon, az esküvőin, nem mosolyogsz, de a kis kalaptól félig árnyékolt arcod fénylő felén halvány derűs mosoly bujkál, a jobbodon apa, hasonlóan elegáns, hosszú szövetkabátban, a térd alatt kilátszik a hajtókás nadrág, a fényesre suvickolt fekete cipő, az ő fején is kalap, világéletében kalapot hordott, nem mindig ilyen divatosat, én sose, se divatosat, se nem divatosat, mennyit könyörögtél télvíz idején, legalább egy sapkát húzzak a fejemre, emberek állnak mögöttetek, a nemzetközi vásáron voltatok? Mintha azt mondtátok volna egyszer, vagy egy meccsen? Apáról van kép drukkerként, a lelátón, téged csak nem vitt oda, a szekrénykére kitett felnagyított harmadik másolaton vagy a legmegindítóbb, alighanem a legmegindultabb is, bár rezzenéstelen az arcod,

ugye, így van, a nővéremet tartod a kezedben, egyszerű gombos ruhában nézed, ahogy a pólyában behunyt szeme elé húzza a kezét, a tieden köves gyűrű, ezt se bátorkodom leírni, nem vagyok szakértője efféle dolgoknak, hullámos hajad, lehunyt szemed igazi anyakinézet, a megindultságot magadba rejted, ahogy az érzéseidet általában is, erről már írtam neked, megkérdeznélek, miért is, mitől tartottál, miért nem merted jobban, miért erre szoktattál rá minket is, miért nem épp az ellenkezőjére, a mi családunkban nincsen uncum-puncum, jut eszembe megint, a három képet Éva nagyíttatta fel, tette papírkeretbe, a szekrénykén áll, két ajtószárny között, elhaladtomban néha rájuk pillantok, néha, nem szeretek családi fényképeket nézni, ha nagyritkán előveszem a régi albumokat, amiket ti csináltatok, amiket mi csináltunk, a múlt jut eszembe, az, hogy mindez elmúlt, aki ott vidáman a kamerába néz, aki ott a Balaton partján áll, aki a klotildi ház teraszán integet, nem él, a családi képektől szomorú leszek, ismersz, tudok én az lenni anélkül is, minek nézegessem hát, nagyritkán azért előveszem, ezt a hármat, amit Éva irántam való kedvességből megcsináltatott, ami ott áll a falnak támasztva a szekrénykén, aminek minden polca klasszikus zenei cédékkel van tele, már alig férnek a kis dobozokba, ezt a három képet, meg a kisebb negyediket, ahol a régimódi babakocsi előtt állsz apával, a nővérem nem látszik ki, ha látnád a képeket, mit éreznél, örömöt, szomorúságot, azt, amit én, amikor nézegetem a régi képeket, vagy elmerengenél, milyen szép is volt, amikor esküvői ruhád a földig ért, elegáns kabátodban apa mellett álltál valami rendezvényen, amikor a pólyában gőgicsélő első gyerekedet tartottad a kezedben, sose láttalak elkeseredettnek, hiába, hogy bőven…, sose láttalak szomorúnak, hiába, hogy bőven… önfeledtnek se, ezt se mondhatom, élted az életet, elfogadtad, amit a sorstól kaptál, bár nem ezt ígérte neked, élted az életünk, köszönet érte, élted természetesen, ez volt a dolgod.

Nyolcadik levél

Megjött az ukrán lány. Tánya. Ukrajnából, Harkovból menekült Magyarországra. Ukrajnában háború van. A Szovjetunióban? – kérdezel csodálkozva. Nincs Szovjetunió, anya, nincs, és van. Darabokban. Külön országokra szakadva. Oroszország, Kazahsztán, Grúzia undsoweiter, undsoweiter. Külön állam Ukrajna. Oroszország szerint nem az. Hát megtámadta, két éve már. Városokat bombáz, falvakat éget fel, az ukránok meg védekeznek. Vagy menekülnek. Tánya ide hozzánk. Takarításból él. Ahogy anno te is. Mellékesen. A szemfelszedés, a lottókiértékelés mellett. Acsayék valahol Pasaréten laktak, egyszer jártam ott veled. Homályosan

emlékszem, kétszobás, polgári lakás, ilyenben laktatok ti is, ifjú házasként a Szent Domokos utcában, a negyvenes évek elején, ez a ház is akkoriban épülhetett, magyarföldön még nem volt háború. Két év múlva ti is menekültetek, a katonavonattal, egészen Bajorországig. Azt gondoltátok, sose tértek vissza. Aztán jött a hír a pockingi menekülttáborba, nagyapa meghalt, nagyanya egyedül él a tizenöt éves öcséddel és a nyolcvanéves anyósával. A brüsszeli vonat helyett a pestire szálltatok fel. Tört volna le a lábam, amikor a vagonba léptem, hangzott éveken át apa szállóigévé vált mondása. A pasaréti lakás képére homályosan emlékszem. Jónéhány éve mi is Acsayak vagyunk. Kéthetente, havonta takarítónő jár hozzánk. Ahogy jár a húgomékhoz, ahogy járt a nővéremhez. A Javorniczkyak kvázi házi takarítónője. A Vera. Az alakja kicsit emlékeztet a tiédre. A nővéremhez került először, aztán adtuk tovább egymásnak, a tágabb családnak, a volt sógoroméknak, a húgom lányainak, a fiamnak, nála egyszer dolgozott csak, először és utoljára, amikor a fiam hazament, koszt talált itt, koszt talált ott, többé nem hívta, nálunk vagy tíz évet töltött, közben eltört ezt-azt, a feleségem minden alkalommal mérgesen mutatta, nem tisztította meg rendesen ezt, nem tisztította meg rendesen azt, nemrég a fiunkhoz az ukrán lány kezdett járni, jött hozzánk is, hát megváltunk Verától. Az ukrán lány, Tánya lányos külseje ellenére már asszony, a kisfiával él Pesten, többet nem tudunk róla, a google fordítóval nem érdeklődünk a helyzete iránt, hogy miért nem beszélek vele oroszul, mondod, tanultál vagy nyolc évig, gimnazistaként még a barátnőm kicsit gügye fiát is korrepetáltad, elszállt, anya, igen, elszállt a ruszkij jazik, nyolcadikban milyen büszke voltam, hogy tudok főnévi igenevet képezni, jásíj, júsíj, megdicsért az orosztanárnő, a Kassainé, mellesleg az iskolai pártitkár, tőle hallottam először, hogy hinni a templomban kell, a gimnáziumban meg Erzsike az egyetemről éppen kikerült fiatal tanárnő azt mondta, úgy nézek ki, mint Miskin herceg, mint Szmoktunovszkij a filmben, kedvesen mondta, én bóknak vettem, akkor olvastam a Félkegyelműt, Miskinnek éreztem sokszor magam, nem mondtam neked, anya, ezt se, lehet, megrémítettelek volna, elszállt az orosz tudásom, hagytam, hogy elszálljon, ahogy a magyarok jórésze elfelejtette, hogy negyven évig uraltak minket az oroszok, sose hittem volna, hogy magyarok valaha is hagyják az agyukat átmosni, persze, te is Rakéta porszívót vettél, meg Szaratov hűtőszekrényt, de nem azért, mert szeretted, hogy ideiglenesen nálunk állomásoznak, a nagypolitika különben sem érdekelt, a mostani oroszbarátok viszont véletlenül se orosz árut, Boscht meg Audit, butaság volt, hogy hagytam elszállni, milyen jól jönne most, kérdezhetném Tányát, éppen egy szőnyeget ráz ki, a helyzetéről, marad a google fordító, ahogy

a fiamnak és a többi pesti munkáltatójának is, kézről kézre adják az emberek, ismerős ajánlja ismerősnek, minket átmenetileg vállalt, talán majd tud jönni rendszeresen, ahogy te mentél Acsayékhoz, a pasaréti kétszobás polgári lakásba, a negyvenes évek legelején épülhetett, olyan volt, mint a tietek Zuglóban, ifjú házasként, néhány évig, aztán ti is menekültetek, a katonavonattal, Bajorországig, sose tértetek volna vissza, sose takarítottál volna Acsayéknál, Tánya se gondolta néhány éve, hogy menekülni fog, Harkovból, amit folyamatosan lőnek és fenyegetnek az oroszok, most hozzánk hasonló pesti polgároknál takarít, kilenctől kettőig, utána megy a fiáért, adják kézről kézre, ennyit tudunk róla, a google fordítóval nem érdeklődünk a helyzetéről, mit csinált Harkovban, mik a tervei, meddig marad, kérdezhetném, de mit is felelhetne, ki tudja meddig tart ez a szörnyű háború, Ukrajnában, tudod, anya, már nincs Szovjetunió, szétesett darabokra, de Oroszország szeretné újra egyben látni, egyes részeit legalábbis, városokat bombáz, falvakat pusztít el, sok tízezer embert, milliók menekültek el, Tánya magyar lakásokban takarít, amíg tart a háború, vagy talán marad azután is, a google fordítóval csak a legszükségesebbeket tisztázzuk, nem érdeklődünk a terveiről